

Соціально-економічні зміни у світі.

Всесвітня історія 11 клас

Актуалізація опорних знань:

- 1. Що таке сегрегація?
- 2. Які приклади расової дискримінації чорношкірого населення США ви можете привести?
- 3. Коли розпочався рух афроамериканців США за громадянські права?
- 4. Хто такий Мартін Лютер Кінг?
- 5. Охарактеризуйте молодіжні виступи кінця 1960-х років.

План уроку:

- **I. Політика зменшення соціальної нерівності**
- **II. Німецьке “економічне диво”**
- **III. Італійське “економічне диво”**
- **IV. Тетчеризм.**
- **V. Рейганоміка.**
- **VI. Соціальне ринкове господарство.**
- **VII. Шведська соціальна модель.**

I. Політика зменшення соціальної нерівності

У Франції 1980-ті роки пройшли під знаком президента-соціаліста **Франсуа Міттерана**

За цей період на 10 % збільшилася мінімальна заробітна плата, а пенсії та сімейні допомоги — майже на чверть.

Однак через інфляцію заходи уряду не змогли суттєво поліпшити матеріальне становище більшості французів.

Велике розчарування в населення викликало розорення дрібних підприємств, скорочення робочих місць і зростання безробіття.

У Великій Британії лейбористський уряд Ентоні Блера (1997-2007) проводив активну соціальну політику на засадах неолібералізму.

Уряд збільшив штрафні санкції для роботодавців за порушення прав найманих працівників, робітники отримали право на оплачувану 4-тижневу відпустку.

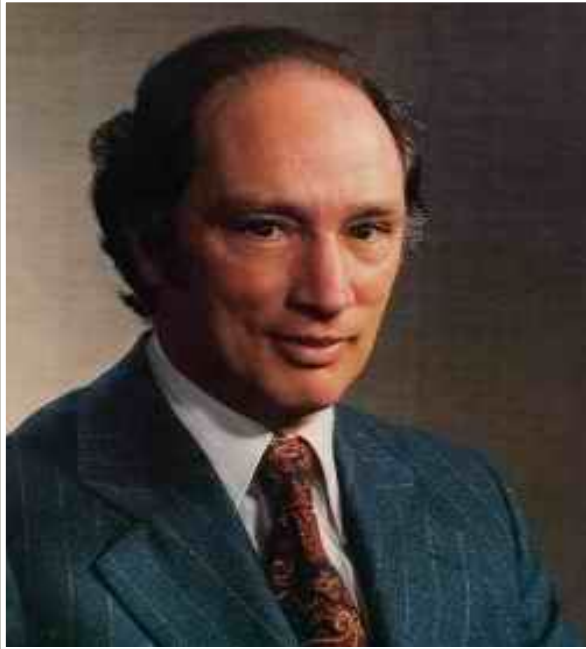
На всю територію країни було поширено дію закону про фіксовану мінімальну заробітну плату, удосконалено систему професійної перепідготовки й інші соціальні програми.

СЛОВНИК:

- *Неолібералізм* — різновид традиційного лібералізму, що поєднує посилення ролі держави в економіці та суспільному житті з принципами демократії, вільної конкуренції, приватного підприємництва. Замість ліберальної держави, яка не втручається в економічні процеси, постає держава, яка здійснює регулювання економіки заради покращення добробуту людей.

У Канаді внутрішня політика прем'єр-міністра П'єра Трюдо (1980-1984) ґрунтувалася на ліберальних принципах.

Уряд зрівняв у правах англоканадців і франкоканадців, проводив політику багатокультурності, скасував смертну кару.

Було звільнено від податків громадян з низькими доходами, підвищено пенсії та соціальну допомогу, організовувалися громадські роботи, поступово зрівнявся статус жінок і чоловіків.

Президент США Барак Обама (2009-2017)

Ініціював ухвалення закону про захист споживачів, започаткував реформу системи соціального страхування, що захищала представників середнього класу від банкрутства, а також реформу медичного страхування.

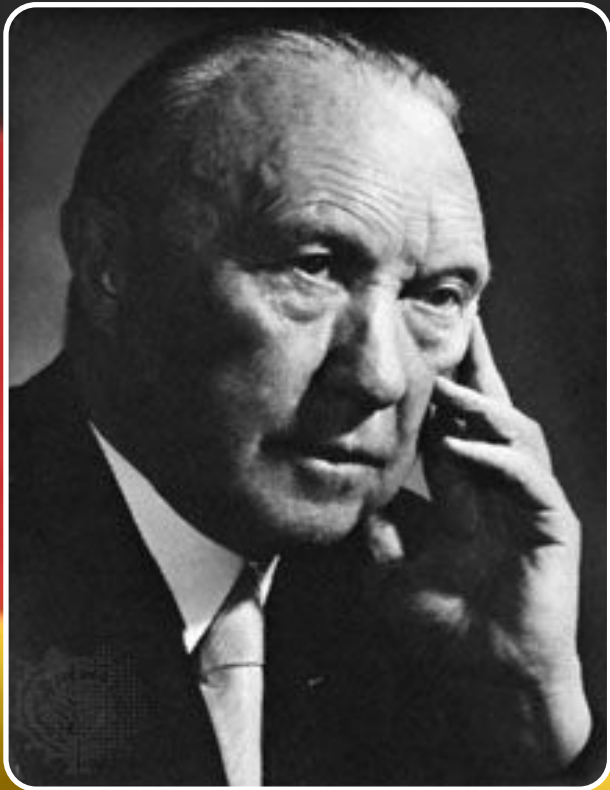
Реалізовувалися програми фінансової допомоги студентам, які брали кредит на освіту, розвивалась альтернативна енергетика, будувалися нові автошляхи.

У Східній Європі ситуація була інакшою.

- Комуністи проголошували своєю метою знищення соціальної нерівності, однак насправді партійна еліта й чиновники жили в набагато кращих умовах, ніж решта населення.
- Зручного житла споруджували мало, існували великі черги на отримання тісних квартир, на придбання побутової техніки, автомобілів.
- Водночас плата за комунальні послуги та транспорт була відносно невеликою.

II. Німецьке “економічне диво”

Першим канцлером Федеративної Республіки Німеччини (ФРН) став Конрад Аденауер (1876-1967) — федеральний канцлер ФРН (1949-1963). Юрист за освітою. У роки нацистського режиму був двічі ув'язнений. Співорганізатор і голова партії «Християнсько-демократичний союз» (ХДС). Наполягав на історичному примиренні з Францією, виступав проти визнання Німецької Демократичної Республіки

СЛОВНИК:

- **«Економічне диво»** — стрімкий розвиток економіки, що супроводжується зростанням економічних показників, скороченням безробіття та підвищенням рівня життя населення.

За умовами Боннського договору 1952 р. країна позбулася окупаційного статусу, а через два роки вступила до НАТО. ФРН була однією із засновниць Європейського економічного співтовариства (попередник Європейського Союзу).

Упродовж трьох років за підтримки США й інших західних держав ФРН швидко відбудувала господарство й пережила економічне піднесення

Велику роль відіграла вдало проведена грошова реформа. Старі рейхсмарки були скасовані.

Валовий суспільний продукт з 1949 до 1962 р. зріс майже втричі. Номінальна заробітна плата робітників збільшилася на 140 %, а реальна — майже на 90 %.

III. Італійське “економічне диво”

За два десятиліття частка Італії в економічних показниках індустріально розвинених країн зросла майже в півтора рази, а за темпами розвитку економіки країна випереджала інші індустріальні країни, за винятком Японії.

Щорічному приросту промислового виробництва сприяв приплив іноземного капіталу.

Впровадження досягнень науки й техніки в автомобільній промисловості, машинобудуванні, електроніці.

Важливу роль відіграли державні субсидії, які надавали прибутковим галузям господарства, а також пільгове оподаткування.

Вихід італійських компаній на міжнародний ринок, масовий туризм забезпечили приплив валюти, яку вкладали в розвиток економіки.

IV. Тетчеризм.

Маргарет Тетчер (1925-2013) — прем'єр-міністр Великої Британії (1979-1990). Вивчала право в Лондоні, займалася адвокатською практикою. В урядах, сформованих консервативною партією, обіймала посади міністра з пенсійного забезпечення й соціального страхування та міністра освіти і науки. За незламність отримала прізвисько «залізна леді».

СЛОВНИК:

- *«Тетчеризм» — політика, спрямована на виведення британської економіки з кризи завдяки втіленню неоконсервативної моделі державного регулювання на засадах саморегулювання й державної політики контролю над грошовими та кредитними ресурсами з метою впливу на економічну активність у країні.*
- *Неоконсерватизм — політична течія, що пристосовує традиційні цінності консерватизму до реалій сучасного суспільства.*
- *Особлива увага приділяється стабільності грошової одиниці (монетаризм), звільненню бізнесу від надмірного державного втручання, заохоченню підприємливості та приватної ініціативи.*

Основні заходи:

- Підтримка приватного підприємництва.
- Відмова від жорсткої регламентації бізнесу.
- Денаціоналізація (приватизація) нафтової промисловості, авіапромисловості та вантажного транспорту, комунальної власності (частково).
- Обмеження прав на страйки, звуження сфери діяльності профспілок.
- Зменшення ставок податків, збільшення опосередкованих податків.
- Перегляд соціальних програм.
- Підтримка приватних закладів освіти й охорони здоров'я.

Результати реформ:

Позитивні:

- Подолання кризових явищ, покращення економічної ситуації.
- Високі темпи економічного зростання.
- Збільшення притоку іноземних інвестицій.
- Модернізація традиційних галузей промисловості.
- Скорочення державного сектора, підвищення його прибутковості.
- Низькі темпи інфляції.
- Зниження рівня безробіття.

Негативні:

- Зростання вартості комунальних послуг і транспорту.
- Широкий страйковий рух.
- Зростання військових витрат.
- Безробіття, зумовлене перебудовою економіки.

Свідчення

«Утручання держави ніколи не повинно бути настільки значним, щоб фактично звільняти від особистої відповідальності. Те саме стосується оподаткування; адже коли ви і я тяжко працювали (незалежно від обставин), то, безперечно, знайдеться хтось, хто не робив би цього, якби не було стимулу».

Маргарет Тетчер (травень 1988 р.)

- Ознайомтеся з висловлюванням М. Тетчер.
- Як би Ви охарактеризували систему соціальних гарантій її уряду: як систему «для всіх» чи систему «кожен сам за себе»?
- Обґрунтуйте Вашу точку зору.

V. Рейганоміка.

Рональд Рейган (1911-2004) — президент США (1981-1989). Учасник Другої світової війни. Після закінчення коледжу працював спортивним радіокоментатором. У Голлівуді знявся більше ніж у півсотні фільмів, очолював гільдію кіноакторів. У 1966 р. обраний губернатором Каліфорнії від Республіканської партії.

СЛОВНИК:

- *«Рейганоміка» — неоконсервативна політика американського уряду в період президентства Р. Рейгана, що мала на меті зниження інфляції та зменшення рівня безробіття через обмеження державного втручання в економіку, скорочення витрат на соціальні програми, подолання інфляції для забезпечення економічного зростання, зниження податків.*

Результати:

- Рівень інфляції скоротився майже втричі.
- Податки коливалися залежно від інфляції; для заохочення бізнесу податки для багатіїв було знижено.
- Дерегулювання економіки та значні військові витрати зумовили економічне зростання в 1980-х роках.
- Безробіття скоротилося вдвічі: з 10 до 5 %. Створено 18 млн нових робочих місць.
- Значне скорочення програм підтримки незаможних груп населення. Скасовано продовольчі картки, зменшено допомогу для матерів-одиначок. Соціальні програми з підтримки середніх верств, соціальне, медичне та пенсійне страхування залишилися майже незмінними.

Результати:

- Хоча більшість американців стала жити заможніше, відбулася ще більша поляризація між бідними й багатими.
- Коливання дефіциту державного бюджету (перевищення видатків над доходами) унаслідок зниження податків та одночасного підвищення витрат.
- Фінансування на озброєння зросло, що сприяло пожвавленню економіки.
- Значне скорочення федеральних субсидій штатам, зокрема у сфері житлового будівництва й міського розвитку.
- Чисельність чиновників, навпаки, зросла на декілька відсотків. Замість запланованих федеральних 11 міністерств наприкінці президентства Р. Рейгана їх налічувалося 14.

Свідчення:

«Рейган майже не доклав зусиль, щоб забрати з бюджету мільярди доларів субсидій для великих компаній... Його політика веде до закритості уряду, байдужості до громадянських прав, зневаги до бідних».

Джон Оукс, американський журналіст (США: консервативная волна / пер. с англ. — М.: Прогресс, 1984. — С. 145)

«Можливо, коли Рейган залишить свій пост, демократи завдадуть йому політичний удар... Та якщо навіть рейганівської революції й не було, то все ж після президентства Р. Рейгана наступникам залишився добрий спадок. ...цей спадок міцніший та стабільніший, ніж після більшості президентів».

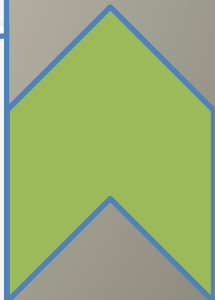
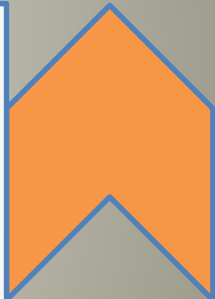
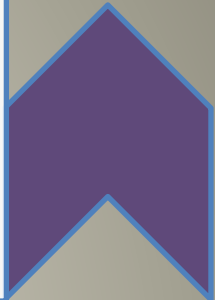
Берт Рокмен, американський історик (Conclusions: An Imprint but Not a Revolution // The Reagan Revolution? — Chicago; Illinois : The Dorsey Press, 1988. — P. 206)

- Порівняйте, як оцінюють діяльність президента Р. Рейгана журналіст та історик.
- Чому, на Вашу думку, їхні оцінки настільки різняться?
- З якою оцінкою президентства Р. Рейгана можете погодитися Ви?

VI. Соціальне підприємство.

• Для соціального підприємства характерно поєднання соціальної мети з економічною діяльністю.

Соціальне підприємство має на меті вирішення соціальної проблеми, а не отримання прибутку. Це означає, що основною метою підприємства є створення соціальної цінності, а не фінансової.

СЛОВНИК:

- *Соціально ринкове господарство* — господарство, у якому принцип свободи ринку поєднується з принципом соціального вирівнювання, що приведе до економічного гуманізму.
- Соціально-ринкове господарство, як вважали неоліберали – це вже й не капіталізм, але й не соціалізм – це третій шлях у розвитку суспільства. Першочергове значення надається ринковим відносинам.

Основними принципами соціально-ринкового господарства є:

- 1) свобода ціноутворення і стабільність грошового обігу;
- 2) конкуренція без монополії;
- 3) недоторканість приватної власності;
- 4) економічна самостійність і відповідальність підприємців;
- 5) обмежена економічна роль держави.

Головною метою економічної політики держави є забезпечення 3-ох свобод:

- свободи ринку;
- свободи конкуренції;
- свободи від монополій.

VII. Шведська соціальна модель.

Соціальна модель країни почала формуватися наприкінці 1960-х років.

Завдяки високим податкам (одні з найвищих у світі) Швеція домоглася загального добробуту: безкоштовна освіта, догляд за дітьми, піклування про людей похилого віку, охорона здоров'я та медична допомога, високі пенсії та інші складові соціального захисту.

У Швеції місцеві громади не очікують пасивно на соціальні блага зі столиці, а беруть солідарну участь у забезпеченні економічного процвітання своїх територій.

За основу шведської моделі взято союз між державою та громадянами, завдяки чому у Швеції сформувалося суспільство високої довіри, держава сприймається як колега, а не опонент.

Закріплення нового матеріалу:

- 1. Поясніть історичні поняття : «економічне диво», «неолібералізм», «неоконсерватизм», «тетчеризм», «рейганоміка».
- 2. Назвіть передумови, способи здійснення та наслідки «економічного дива» в Західній Німеччині.
- 3. Розкрийте особливості функціонування соціального ринкового господарства.
- 4. Охарактеризуйте шведську соціальну модель. Які її складові Ви вважаєте

Домашнє завдання:

- 1. Опрацювати відповідний матеріал підручника.
- 2. Зробіть порівняльний аналіз «тетчеризму» і «рейганоміки». Що об'єднує ці неоконсервативні реформи, а чим вони відрізняються?

